

ПЪЛНОТА И СВОЕВРЕМЕННОСТ НА ПУБЛИКУВАНЕТО НА ГОДИШНИТЕ ФИНАНСОВИ ОТЧЕТИ НА БЪЛГАРСКИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Гл. ас. д-р Рени Петрова¹

Резюме: Информацията във финансовите отчети трябва да притежава определени свойства, за да е полезна за потребителите. Много често в българската практика се забелязват непълноти при публикуването на финансовите отчети, като само формално се спазват изискванията, без в действителност да се предоставя на заинтересованите потребители пълна и навременна финансова информация. Целта на изследването е да се установи в пълен обем и своевременно ли се публикуват в Търговския регистър финансовите отчети на предприятията – *големи данъкоплатци и осигурители* (на базата на представителна извадка) за периода 2007 – 2014 г.

Ключови думи: финансови отчети, публикуване, своевременно, Търговски регистър.

JEL: M41.

Увод

За да бъде полезна информацията от финансовите отчети, тя трябва да притежава определени свойства. Според Концептуалната рамка за финансово отчитане към МСС/МСФО (IASB, 2010 г.) тези качествени характеристики на информацията се разделят на две групи

¹ Икономически университет – Варна, катедра „Счетоводна отчетност“

– фундаментални (уместност и достоверно представяне (включва се **пълнота**, неутралност, липса на грешки)) и подобряващи полезността на информацията (сравнимост, проверимост, **навременност**, разбираемост). Съгласно Общите разпоредби към НСС (2016), информацията, представена във финансовите отчети, трябва да е разбираема, уместна, надеждна и сравнима, т.е. пълнотата и своєвременността не са изведени като самостоятелни характеристики, а в по-старата редакция на Общите разпоредби към НСФОМСП (2005) свойствата на полезната финансова информация дори не се разглеждат². Много често в българската практика се забелязват непълноти при публикуването на финансовите отчети, като само формално се спазват изискванията, без в действителност да се предоставя на заинтересованите потребители пълна и навременна финансова информация. Именно това мотивира настоящото изследване.

Обект на изследването са публикуваните годишни финансови отчети (ГФО) на избраните предприятия, а предмет – своєвременността и пропуските при публикуването им.

Изследването се базира на хипотезата, че значителна част от българските предприятия не публикуват годишните си финансови отчети в пълния им обем и в законоустановените срокове.

Цел на настоящата статия е да се разгледат нормативните изисквания за публикуване на годишните финансови отчети на предприятията в България и да се изследва емпирично спазването им от страна на предприятията – големи данъкоплатци и осигурители. Пред разработката се поставят следните задачи:

1. Да се проучат и представят накратко актуалните изследвания в областта на представянето на финансовите отчети у нас.

² Те са били регламентирани до известна степен в СС 1 Представяне на финансови отчети (обн. ДВ, бр. 30 от 07.04.2005 г), където е посочено изискването, че управляващият орган на предприятието определя счетоводна политика, която дава сигурност, че информацията във финансовите отчети: а) е необходима за вземане на решение от потребителите на финансови отчети; б) е надеждна, т.е. 1. представя достоверно резултатите и финансовото състояние на предприятието; 2.отразява икономическата същност на събитията и операциите, а не просто тяхната правна форма; 3. е неутрална и безпристрастна; 4. е предпазлива; 5. е пълна във всички съществени аспекти.

ПЪЛНОТА И СВОЕВРЕМЕННОСТ НА ПУБЛИКУВАНЕТО ...

2. Да се разгледат в исторически план нормативните изисквания за публикуване на годишните финансови отчети на предприятията в България.

3. Да се изследват съдържанието и обемът на публикуваните в Търговския регистър годишни финансови отчети на избраните предприятия, както и своевременността на тяхното заявяване за публикуване.

4. Да се установи съществува ли зависимост между приложените счетоводни стандарти и публикуването на финансовите отчети в срок и/или в пълен обем.

Метод на изследването – за целите на изследването ще бъде използвана представителна извадка от списъка на предприятията – големи данъкоплатци и осигурители. Тези предприятия са избрани поради тяхната значимост за националната икономика, както и поради факта, че имат разнороден характер, което би могло да допринесе за увеличаване представителността на резултатите.

Пред изследването се поставят и някои ограничения. То няма за цел да изследва качеството и полезността на информацията в годишните финансови отчети, а само *пълнотата и своевременността на публикуването им*. Други изследвания в областта са фокусирани върху четимостта и разбираемостта на информацията (например Христов и Димитрова (2016)), но за тези качествени характеристики не може да се говори, ако финансовите отчети не са публикувани в пълния си обем. Като друго ограничение може да се посочи *броят на изследваните предприятия* и фактът, че заключенията за генералната съвкупност се правят въз основа на представителна извадка. Няма да се разглежда публикуването на консолидирани и междинни финансови отчети. Предвид обхвата на изследваните предприятия и националните специфики по отношение на разглеждания проблем се разглежда преди всичко българската нормативна уредба (актуална към 31.12.2016 г.).

Преглед на научните изследвания по проблема

Емпирични изследвания в областта на представянето на финансовите отчети вече се срещат и по отношение на българските

предприятия. Такова е например изследването на Вейсел (2016a), който извършва проучване върху финансовите отчети на 200 нефинансови предприятия (регистрирани по ЗДДС) за 2013 г., включително колко процента от предприятията публикуват финансовите си отчети и каква част от предприятията се възползват от нормативно предвидените облекчения за малки предприятия. Според цитирания източник 24,7% от изследваните предприятия не са публикували своите финансови отчети, а 53,5% от предприятия са представили статистически форми на отчетите вместо изискуемите съгласно счетоводните стандарти. Също така се установява, че едва 35,5% от предприятията са предоставили за публикуване приложенията към годишния си финансов отчет. В друго свое изследване Вейсел (2016b) разглежда оповестяванията в пояснителните приложения към финансовите отчети за 2013 г. отново на 200 предприятия (регистрирани по ЗДДС), прилагащи НСФОМСП, като резултатите са близки до посочените в горното изследване и представят по-задълбочен анализ на конкретните оповестявания (където са налични). Подобни изследвания са много полезни, тъй като показват действителното състояние на отчетността в България, предназначена за външни потребители, а освен това процесът по набиране и обработване на първичните данни е доста трудоемък, тъй като се извършва ръчно.

Нормативни изисквания за публикуване На финансовите отчети

Практиките на оповестяване на финансова информация варират както между отделните държави, така и между отделните отрасли в конкретна страна и зависят от много фактори, сред които корпоративната култура, потребностите на пазара от информация, институционалната среда и административните мерки по отношение насърчване на публикуването на финансовите отчети.

Изискването за публичност на годишните финансови отчети в България произтича от Закона за счетоводството. В исторически план, съгласно чл. 40 (2) от **Закона за счетоводството** (обн. ДВ, бр. 98 от 16.11.2001 г., в сила от 01.01.2002 г., отм.), годишният финансов отчет се публикува в ежедневник, икономическо издание, собствено издание

ПЪЛНОТА И СВОЕВРЕМЕННОСТ НА ПУБЛИКУВАНЕТО ...

или Интернет, или съгласно изискванията на отделен закон в срок до три месеца след приемането му, като съгласно чл. 40 (1) предприятията, които подлежат на независим финансов одит, публикуват годишния си финансов отчет във вида, в който е заверен, заедно с доклад за заверката, изготвен от регистрирания одитор. Съгласно административнонаказателните разпоредби (чл. 47 (3)), който наруши изискванията на чл. 40 за публикуване на годишния финансов отчет, се наказва с глоба в размер от 1500 до 2000 лв., а на юридическо лице и едноличен търговец се налага имуществена санкция в размер от 2000 до 3000 лв. Когато нарушението е извършено повторно, санкцията е в двоен размер. Съгласно изменението в Закона за счетоводството (отм.) от ДВ, бр. 96 от 29 Октомври 2004 г., в сила от **01.01.2005 г.**, към чл. 40 (2) се допълва, че когато годишният финансов отчет се публикува само в Интернет страница, до него трябва да бъде осигурен свободен неплатен достъп за период, не по-кратък от три години след датата на публикуването.

Следващото изменение на Закона за счетоводството (отм.), засягащо публикуването на финансовите отчети, става с ДВ, бр. 105 от 22 Декември 2006 г. и влиза в сила **от 01.01.2007 г.** Съгласно чл. 40, в срок до 30 юни следващата година, **търговците** по смисъла на Търговския закон публикуват годишния си финансов отчет и консолидирания си финансов отчет, годишния доклад за дейността и годишния си консолидиран доклад за дейността, приети от общото събрание на съдружниците/акционерите или от съответния орган чрез заявяване и представяне за обявяването им в **Търговския регистър**. В същия срок юридическите лица с нестопанска цел, определени за осъществяване на общественополезна дейност, публикуват отчетите си чрез заявяване за вписване и предоставянето им в Централния регистър при Министерството на правосъдието при условията и по реда на Закона за юридическите лица с нестопанска цел, а останалите предприятия – чрез икономическо издание или чрез Интернет. Също така се пояснява (в чл. 40 (2)), че предприятията следва да публикуват финансовите си отчети във вида, в който са заверени от регистриран одитор, годишните си доклади за дейността – във вида, на базата на който регистрираният одитор е изразил одиторското си мнение, както

и одиторския доклад по отношение на отчетите и докладите по т. 1 и 2. Освен това съгласно чл. 40 (3), заедно с годишния финансов отчет акционерните дружества, командитните дружества с акции и дружествата с ограничена отговорност публикуват и информация за предложението на органа на управление за разпределение на печалбата или за покриване на загуба за предходната година и решението на общото събрание на акционерите/съдружниците за начина на разпределяне на печалбата или за покриване на загуба за предходната година. Остава в сила изискването по отношение на отчетите, които следва да се публикуват в Интернет, че до тях трябва да бъде осигурен свободен неплатен достъп за период не по-кратък от три години след датата на публикуването им и се посочва, че тези предприятия при поискване предоставят информация за мястото, където са публикувани техните отчети и доклади. Допълнителни изисквания са въведени и по отношение на публикуването на съкратен финансов отчет. Посочено е също, че горните алинеи не се отнасят за бюджетните предприятия. Запазват се размерите на санкциите съгласно чл. 47 (3).

Следващото изменение в Закона за счетоводството (отм.) е с ДВ, бр. 34 от 29 Април 2011 г., в сила от 03.05.2011 г. и действа до отмяната на закона ДВ, бр. 95 от 08 Декември 2015 г., в сила от 01.01.2016 г. Съгласно изменения чл. 40 (1) се постановяват **различни срокове** за публикуване в Търговския регистър на финансовите отчети на търговците в зависимост от **правната им форма**, както следва: едноличните търговци – в срок до 31 май на следващата година; дружествата с ограничена отговорност – в срок до 30 юни на следващата година; в) всички други търговци по смисъла на Търговския закон – в срок до 31 юли на следващата година. Запазват се изискванията и сроковете за юридически лица с нестопанска цел и всички останали предприятия. Въведено е (съгл. чл. 40 (8)) освобождаване от изискванията за публикуване на финансовите отчети по отношение на едноличните търговци, чиито годишни финансови отчети не подлежат на задължителен независим финансов одит.

В настоящия Закон за счетоводството, обн. ДВ, бр. 95/08.12.2015 г., в сила от 01.01.2016 г., изискването за публикуване на годишните финансови отчети се съдържа в чл. 38. Съгласно ал. 1,

ПЪЛНОТА И СВОЕВРЕМЕННОСТ НА ПУБЛИКУВАНЕТО ...

отново се предвижда **единен срок** за заявяване и представяне за публикуване в Търговския регистър на финансовите отчети на търговците, а именно до 30 юни на следващата година. В ал. 2 е въведено пояснението, че когато финансовият отчет първоначално е заявен за публикуване в срока по ал. 1 и е постановен отказ за публикуване по чл. 22, ал. 5 от Закона за търговския регистър и в 14-дневен срок от влизането му в сила е подадено повторно заявление за публикуване, се смята, че финансовият отчет е подаден в срок.

Предоставена е и възможност, малките предприятия, които не подлежат на задължителен независим финансов одит, да не публикуват своите отчети за приходите и разходите и докладите за дейността, а изискванията за публикуване не се прилагат по отношение на бюджетните предприятия и едноличните търговци, които не подлежат на задължителен независим финансов одит. Акционерните дружества, командитните дружества с акции и дружествата с ограничена отговорност, които са средни или големи предприятия или предприятия от обществен интерес, заедно с годишния си финансов отчет, публикуват и информация за предложението на органа на управление за разпределение на печалбата или за покриване на загуба за предходната година и решението на общото събрание на акционерите/съдружниците за начина на разпределяне на печалбата или за покриване на загуба за предходната година. Въведено е и изискване по отношение на предприятие майка, което е едновременно и дъщерно предприятие, и съгласно приложимите счетоводни стандарти не е задължено да съставя консолидиран финансов отчет, да публикува на български език в сроковете по чл. 38, ал. 1 консолидиран финансов отчет и консолидиран доклад за дейността, изготвени от предприятието майка. Когато предприятието майка е регулирано от законодателството на трета държава, консолидираният финансов отчет се заверява от одитори или одиторски дружества, които извършват одит съгласно законодателството на държавата, приложимо към предприятието майка. Съгласно чл. 74. (1) от Административнонаказателните разпоредби, който е задължен и не публикува финансов отчет, се наказва с глоба в размер от 200 до 3000 лв., а на предприятието се налага имуществена санкция в размер от 0,1 до 0,5 на сто от нетните

приходи от продажби за отчетния период, за който се отнася непубликуваният финансов отчет, но не по-малко от 200 лв. При повторно нарушение по ал. 1 се налага глоба или имуществена санкция в двоен размер.

Обвързването на имуществените санкции за непубликуване на финансовите отчети с размера на нетните приходи от продажби би могло да насърчи предприятията да спазват нормативните разпоредби. От своя страна предвидените допълнителни освобождавания от изискванията за публикуване по отношение на малките предприятия намаляват техните административни разходи, но не способстват за подобряване прозрачността на пазара.

Съгласно Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел (по-конкретно чл. 6 (3), изм. - ДВ, бр. 105 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 95 от 2015 г., в сила от 01.01.2016 г., доп. - ДВ, бр. 74 от 2016 г., в сила от 01.01.2018 г.), актовете по чл. 38, ал. 1, 3 и 5 от Закона за счетоводството се заявяват и представят за обявяване в търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел по реда и в сроковете, предвидени в Закона за счетоводството.

Изследване на съдържанието, обема и своевременността на публикуване на годишните финансови отчети на българските предприятия – големи данъкоплатци и осигурители
Методика на изследването

Целта на емпиричното изследване е да се установи в пълен обем и своевременно ли се публикуват в Търговския регистър финансовите отчети на българските предприятия за периода 2007 – 2014 г. За постигане на поставената цел са избрани предприятията, които попадат в обхвата на т.нар. големи данъкоплатци и осигурители. Списъкът, наличен на уебстраницата на Националната агенция за приходите³, е с дата 17.10.2014 г. и включва 978 предприятия към 30.09.2014 г. Обхватът на тези предприятия е определен със Заповед

³ Към датата на първоначалното набиране на емпиричните данни – 02.05.2016 г.

ПЪЛНОТА И СВОЕВРЕМЕННОСТ НА ПУБЛИКУВАНЕТО ...

№ ЗЦУ-1300 от 14.12.2009 г. на изпълнителния директор на НАП, в сила от 01.01.2010 г., изменена от Заповед № ЗЦУ-1722 от 21.12.2010г. за изменение и допълнение на Заповед № ЗЦУ-1300 от 14.12.2009 г., на изпълнителния директор на НАП, в сила от 01.01.2011 г.⁴

Поради големия обем на изследваните предприятия и необходимостта публикуваните годишни финансови отчети на всяко от тях да се разглеждат поотделно, ще бъде формирана представителна извадка, в която единиците ще бъдат включени чрез прост случаен подбор. С помощта на онлайн статистически калкулатор FluidSurveys е изчислен обемът на извадката, който може да се счита, че ще доведе до статистически значими резултати. При общ обем на генералната съвкупност 978 единици (предприятия), доверителна вероятност (confidence level) 95% и 10 % риск за грешка (margin of error) обемът на извадката е 88 предприятия. Чрез използването на онлайн генератор за случайни числа (Random.org) е генериран списък от 88 числа, чрез който се определя кои предприятия ще попаднат в извадката. Тъй като в генерирания списък се срещат 5 повторения, окончателният обем на извадката е от **83 предприятия**⁵. Това увеличава риска от грешка от 10 % на 10.3%.

⁴ Предприятията, влизащи в обхвата на т.нар. големи данъкоплатци и осигурители са тези, попадащи в обхвата на повече от една териториална дирекция, които:

1. Отговарят най-малко на два от следните критерии:

- Приходи от продажби през 2009 г. на 20 000 000 лв;
- Среден списъчен брой на персонала за 2009 г. над 120 човека;
- Платени данъци и осигурителни вноски през 2009 г. над 2 000 000 лв;
- Възстановени данъци през 2009 г. над 2 000 000 лв.

2. Когато посочените лица към 31.05.2012 г. отговарят на критериите по т.1. на база отчетни данни за 2011 г., остават регистрирани в ТД ГДО.

3. Които:

- са получили лиценз за банка от БНБ;
- са застрахователи и/или презастрахователи;
- са пенсионноосигурителни дружества и/или дружества за допълнително доброволно осигуряване;
- са здравноосигурителни дружества.

4. С доходи по чл. 10, ал. 1 от ЗДДФЛ над 500 000 лв. за данъчна година 2009 г.

⁵ Списъкът с изследваните предприятия е представен в Приложение 1.

Публикуваните годишни финансови отчети на предприятията от извадката, публикувани в Търговския регистър, ще бъдат изследвани в следните направления:

- Публикувани ли са пълните финансови отчети (съгласно изискванията на приложимите счетоводни стандарти), одиторски доклад и годишен доклад за дейността (когато се изисква наличието им);
- Какъв е средният обем на публикуваните годишни финансови отчети и наблюдават ли се различия в зависимост от приложимите счетоводни стандарти;
- В какъв срок са заявени за публикуване съответните финансови отчети и в какъв срок са обявени в Търговския регистър;
- Съществуват ли зависимости между публикуването на отчетите в срок, в пълен обем и приложимата счетоводна база.

Анализ на резултатите от изследването

Разгледани са финансовите отчети на 83 предприятия за периода 2007 – 2014 г., т.е. за период от 8 години. Предвид факта, че някои от предприятията са новообразувани и не са изготвяли финансови отчети за всеки от изследваните отчетни периоди, общият брой публикувани годишни финансови отчети следва да е 638. Действителният брой заявени за публикуване финансови отчети е 586, от които 12 са получили отказ от Агенцията по вписванията и не са обявени, а 18 не са обработени и обявени към 15.07.2016 г.⁶

От разглежданите 83 предприятия 12 прилагат НСС (НСФОМСП през разглеждания период), 49 прилагат МСС/МСФО, а 21 са преминали от НСФОМСП към МСС/МСФО. Едно предприятие няма публикувани финансови отчети за периода 2007 – 2014 г., поради което не може да се установи прилаганата счетоводна база.

⁶ В представените по-надолу резултати от изследването са включени само тези от годишните финансови отчети за 2014 г., които са представени за публикуване от съответното предприятие и обработени и обявени от Агенцията по вписванията към 15.07.2016 г.

ПЪЛНОТА И СВОЕВРЕМЕННОСТ НА ПУБЛИКУВАНЕТО ...

Средният брой страници, от които се състоят годишните финансови отчети (когато са публикувани в пълен обем), е **20,56 страници** при изготвяне по НСФОМСП /НСС/ и **36,07 страници** при приложение на МСС/МСФО. Средният брой страници за всички изследвани предприятия е **33,35 страници**. За сравнение може да се посочи изследване, извършено от KPMG (2014), според което средната дължина на годишните отчети в няколко държави (Дания, Япония, Швеция и Норвегия, Австралия, Великобритания, Канада, САЩ и ЮАР) е между 100 и 200 страници, а за Франция – над половината от изследваните отчети са с дължина над 300 страници, като частта, която представлява конкретно финансовия отчет, е между 50 и 125 страници. Друго изследване, извършено от Deloitte (2015) върху 100 публични компании от Великобритания, показва, че средният обем на анализирани финансови отчети е 135 страници (и е нараснал с 3 страници спрямо предходната година), а през 2006 г. е бил около 85 страници. Докато в западната литература все повече се говори за „information overload“ („информационно претоварване“), предвид постоянно нарастващите обем и сложност на финансовите отчети, то у нас все още практиката е да се спазват само минималните нормативни изисквания по отношение на съдържанието на отчетите.

От общия брой разгледани предприятия (83 на брой), само 24 (т.е. 28,92%) са публикували **пълните си финансови отчети** (с необходимите пояснителни приложения, годишен доклад за дейността и одиторски доклад) за *всяка година от разглеждания период* (2007 – 2014 г.). Общо 28 предприятия (33,73%) са оповестили пълните си финансови отчети, но без годишен доклад за дейността и/или одиторски доклад за всички разглеждани отчетни периоди (2007 – 2014 г.) (съответно към 134 отделни отчета, т.е. 24,10%, липсват пояснителни приложения). Въпреки това 412 отделни отчета (т.е. 70,3%) са в пълен обем и съдържат необходимите приложения. За 21 отделни отчетни периода вместо годишен финансов отчет, изготвен съгласно МСС/МСФО или НСФОМСП /НСС/, предприятията са представили *Годишен отчет за дейността* (по чл. 20 от Закона за статистиката).

От всички публикувани отчети (586 на брой) 432, т.е. 73,72% са публикувани в законоустановените за конкретната година и съответната правна форма на предприятието срокове. Въпреки това, едва 19

предприятия от 83 (т.е. **22,89%**) са публикували в срок *всичките си финансови отчети за периода 2007 – 2014 г.*

Съгласно чл. 19 (3) от Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел, заявленията за обявяване на годишните финансови отчети и доклади, когато това се изисква по закон, се разглеждат по реда на постъпването им отделно от другите заявления. Средният срок за обявяване на годишните финансови отчети на разглежданите предприятия след тяхното заявяване от предприятията е 94,7 дни, т.е. **3,16 месеца**⁷, като 48,30% са обявени в срок до 1 месец; 12,52% в срок между 1 и 3 месеца; 19,68% в срок между 3 и 6 месеца; 16,64% в срок между 6 и 12 месеца и 2,86% в срок над 1 година. Това се дължи на технологичното време, необходимо за проверка на заявените за публикуване отчети от страна на длъжностните лица към Агенцията по вписванията, но допълнително намалява своєвременността на информацията от финансовите отчети, дори когато те са заявени за публикуване в срок. Необходимо е да се уточни, че в периода между заявяването за публикуване и обявяването на финансовия отчет всеки има право на свободен и безплатен достъп до базата данни на Търговския регистър, тъй като те са публични съгл. чл. 11 от Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел. Съгл. чл. 11 (2) Агенцията по вписванията осигурява регистриран достъп до делото на търговеца или на юридическото лице с нестопанска цел посредством идентификация чрез електронен подпис или чрез цифров сертификат (който се издава от териториалните звена на агенцията след представяне на молба и документ за самоличност). Преди проверката от служителите на Агенцията по вписванията обаче няма сигурност, че заявлението изхожда от оправомощено лице; че към него са приложени всички документи съгласно изискванията на закона и т.н. (съгласно чл. 21 от Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел). По тази причина не може да се приеме изцяло, че финансовите отчети преди обявяването им от съответното длъжност-

⁷ Изчислението е направено на базата на година от 360 дни и месец от 30 дни. Изчислени са сроковете само за годишните финансови отчети, които не са получили отказ за публикуване и са публикувани до 15.07.2016 г. (т.е. действителният срок за публикуване ще бъде по-дълъг).

ПЪЛНОТА И СВОЕВРЕМЕННОСТ НА ПУБЛИКУВАНЕТО ...

тно лице могат да се използват като надежден източник на информация за вземане на икономически решения. Както беше посочено по-горе, 12 от заявените финансови отчети на разгледаните предприятия са получили отказ от Агенцията по вписванията и не са обявени, а 59 финансови отчети (от изследваните 586 финансови отчети), т.е. 10,07 % от всички разгледани отчети за периода 2007 – 2014 г. са върнати за корекция от служителите на Агенцията по вписванията. Това налага необходимост от ускоряване на процеса по обработката на финансовите отчети от страна на длъжностните лица към Агенцията по вписванията.

Този проблем не е нов и е коментиран още от бившия изпълнителен директор на Агенцията по вписванията Венцислав Спиридонов в интервю, публикувано на 14 ноември 2013 г. (OFFNews, 2013), където на въпроса „*Защо се забавят вписванията на ГФО-тата на фирмите и какви действия се предприемат за подобряване на времето им за вписване*“, той отговаря, че „до 30 септември са подадени 312 644 броя годишни финансови отчети. Обработените към същата дата са 175 460. Всички тези документи, заедно с всекидневно постъпващите заявления, се обработват от 85-90 длъжностни лица по регистрация. ... Защото зад всеки един разгледан документ стои не машина, а човек, който влага интелектуален труд, стои с името си и носи персонална отговорност.“

Предвид постоянно нарастващия брой заявени за публикуване годишни финансови отчети може да се предположи, че проблемът продължава да съществува и след разглеждания в емпиричното изследване период (2007 – 2014 г.). Въпреки това открояващата се тенденция все по-голяма част от заявленията за публикуване на финансови отчети да се подават по Интернет, може да допринесе за съкращаване на техническото време по приемането и обработката им от длъжностните лица. По информация на Пресцентъра на Агенцията по вписванията (2016) от 1 януари 2016 г. до 30 юни 2016 г. включително са подадени 382498 заявления за годишни финансови отчети, от които по Интернет – 73,31%, а на гише – 26,69%. От 1 януари 2015 г. до 30 юни 2015 г. включително техният брой е 347 972, съответно по Интернет – 68%, на гише – 32%, а за периода 01 януари 2014 г. до 30 юни 2014 г. общо 322 487 отчети, от които по Интернет – 66% и на гише – 34%.

Би могло да се изрази предположение, че предприятията, които са заявили за публикуване *всичките си финансови отчети в пъ-*

лен обем за разглеждания период съгласно нормативните изисквания, ще го направят и в *законоустановените срокове*, и обратно. Извършен корелационен анализ⁸ на данните показва обаче, че **такава връзка не се наблюдава** (коефициентът на корелация е - 0,031 и клони към 0⁹). Незначителна е и връзката (коефициент на корелация 0,0716), ако се вземат предвид пълнотата и срокът, в който са заявени за публикуване финансовите отчети за всеки *отделен отчетен период*. Само 5 предприятия (6%) са публикували **пълните си финансови отчети** за всички отчетни периоди **в законоустановените срокове** (вж. Таблица 1); 45 предприятия (54,22%) не са спазили сроковете по отношение на всички години и не са публикували в пълен обем годишните си финансови отчети за всички разглеждани периоди; 33 предприятия (39,76%) или не са публикували пълните си отчети за всички години, или не са ги публикували в срок.

Таблица 1

Пълнота и своєвременност на публикуване на ГФО в зависимост от прилаганата счетоводна база

	Брой предприятия, прилагащи:			Общо
	НСФО/МСП /НСС/	Преход към МСС/МСФО	МСС/МСФО	
Публикуван пълен ГФО в срок за всички периоди	0	2	3	5
Публикуван пълен ГФО, но не в срок за всички периоди	2	5	12	19
Непълен ГФО за всички периоди, но публикуван в срок	3	2	9	14
Непълен ГФО и неспазен срок на публикуване за всички периоди	7	12	25	44 ¹⁰
<i>Общо</i>	12	21	49	82 ¹¹

⁸ Корелационният анализ е извършен въз основа на данните за периода 2007 – 2014 г.

⁹ Коефициентът на корелация r измерва силата и посоката на линейната зависимост между две променливи. Стойността на коефициента r е между +1 (положителна линейна зависимост) и -1 (отрицателна линейна зависимост), като стойност 0 показва, че не съществува линейна зависимост между значенията на двете променливи.

¹⁰ Общият брой е 45, но за едно от предприятията няма информация за прилаганата счетоводна база, поради което не е включено в таблицата.

¹¹ Общият брой е 83, но за едно от предприятията няма информация за прилаганата счетоводна база, поради което не е включено в таблицата.

ПЪЛНОТА И СВОЕВРЕМЕННОСТ НА ПУБЛИКУВАНЕТО ...

Не се забелязва също така линейна връзка между приложимите счетоводни стандарти и това, дали предприятието публикува в пълен обем (коефициент на корелация 0,0792) или в срок финансовите си отчети (коефициент на корелация 0,0168).

Прилагането на МСС/МСФО води до увеличаване обема на годишните финансови отчети средно с 15,51 страници спрямо НСС, но въпреки това не се подобряват своевременността и пълнотата на публикуването.

Коментар на получените резултати

Резултатите показват, че разглежданите предприятия не се стремят към прозрачност в дейността си и към предоставяне на полезна информация за потенциалните потребители на финансовите отчети, а по-скоро формално изпълняват (при това невинаги) нормативните изисквания. Това може да се дължи на факта, че те нямат икономически стимули да го правят, а в някои случаи дори биха предпочели да запазят информацията в тайна въпреки санкциите за непазване на задължението за публикуване. Непълното и несвоевременно публикуване на финансовите отчети може да се дължи още на традиционното разбиране у нас, че информацията от отчетността не е предназначена за външни потребители, както и на липсата на корпоративна култура, насочена към прозрачност и социална отговорност. Макар и в по-малка степен, влияние би могло да оказва и непоставянето на акцент в нормативната уредба (Общите разпоредби към Националните счетоводни стандарти) върху значението на пълната и своевременна информация за вземането на икономически решения.

В последващо изследване биха могли да се проучат причините, водещи до забавяне на публикуването на финансовите отчети или до непубликуването им в пълен обем – видът на собствеността и настъпили промени в нея, реализираните от предприятията финансови резултати, събития след балансовата дата, предстоящи бизнес комбинации и други.

Заклучение

В заключение може да се посочи, че от разгледаните финансови отчети на 83 предприятия за периода 2007 – 2014 г., т.е. за период от 8 години, само 24 (т.е. 28,92%) са публикували *пълните си финансови отчети* (с необходимите пояснителни приложения, годишен доклад за дейността и одиторски доклад) за *всяка година от разглеждания период* (2007 – 2014 г.), а общо 28 предприятия (33,73%) са оповестили пълните си финансови отчети, но без годишен доклад за дейността и/или одиторски доклад за всички разглеждани отчетни периоди. От всички публикувани отчети (586 на брой), 432, т.е. 73,72% са публикувани в законоустановените срокове, но едва 19 предприятия от 83 (т.е. 22,89%) са публикували в срок *всичките си финансови отчети за периода 2007 – 2014 г.* За разглеждания период само 5 предприятия от 83 (6%) са публикували *пълните си финансови отчети за всички отчетни периоди в законоустановените срокове*. Всичко това доказва хипотезата, че значителна част от българските предприятия не публикуват годишните си финансови отчети в пълния им обем и в нормативно определения срок. Допълнително забавяне по отношение на обявяването на финансовите отчети се дължи на технологичното време, необходимо за проверка на заявленията за публикуване отчети, като средният срок за обявяване на годишните финансови отчети на разгледаните предприятия след тяхното заявяване от предприятията е 94,7 дни, т.е. 3,16 месеца. В последващи изследвания могат да се потърсят и анализират конкретните причини, оказващи влияние върху своевременността и пълнотата на публикуване на финансовите отчети.

Използвани източници:

- Агенция по вписванията (2016), *Пресцентър*,
<http://www.registryagency.bg/bg/news/uspeshno-priklyuchikampaniyata-po-podavane-na2016/>
- Вейсел, А. (2016а). Представяне на финансовите отчети – изследване на българската практика. *Икономически изследвания*, кн. 2, с. 158-175.
- Вейсел, А. (2016b). Оповестявания във финансовите отчети – емпирично изследване. *Икономическа мисъл*, кн. 3, с. 91-102.
- Закон за статистиката, обн. ДВ, бр. 57 от 25 юни 1999 г., посл. изм. ДВ, бр. 15 от 15 февруари 2013 г., в сила от 01.01.2014.
- Закон за счетоводството, в сила от 01.01.2002 г., Обн. ДВ, бр. 98 от 16.11.2001 г., в сила от 1.01.2002 г. (отм. ДВ, бр. 95/08.12.2015 г., в сила от 01.01.2016 г.)
- Закон за счетоводството, обн. ДВ, бр. 95/08.12.2015 г., в сила от 01.01.2016 г.
- Закон за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел (загл. изм. ДВ, бр. 74 от 2016 г., в сила от 01.01.2018), Обн. ДВ, бр.34 от 25 април 2006 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр.105 от 30 декември 2016 г.
- Заповед № ЗЦУ-1300 от 14.12.2009 г. на изпълнителния директор на НАП, в сила от 01.01.2010.
- Заповед № ЗЦУ-1722 от 21.12.2010 г. на изпълнителния директор на НАП за изменение и допълнение на Заповед № ЗЦУ-1300 от 14.12.2009 г., в сила от 01.01.2011 г., в сила от 01.01.2011 г.
- Национална агенция за приходите, *Големи и средни данъкоплатци*,
<http://www.nap.bg/page?id=448>

Национални стандарти за финансови отчети за малки и средни предприятия – Общи разпоредби, обн. ДВ, бр. 30 от 7 април 2005, изм. ДВ, бр. 86 от 26 октомври 2007.

Национални стандарти за финансови отчети за малки и средни предприятия - СС 1 Представяне на финансови отчети, обн. ДВ, бр. 30 от 07 април 2005 г.

Национални счетоводни стандарти – Общи разпоредби, обн. ДВ, бр. 30 от 7 април 2005, посл. изм. ДВ, бр. 3 от 12 януари 2016 г.

Христов, И. & Димитрова, Л. (2016). Разбираемост на текстовата информация – концепция и приложение в съвременните изследвания по счетоводство, *сп. Бизнес управление*, кн. 2, 41 – 62

Deloitte (2015). Annual report insights 2015 The reporting landscape, Available at:

<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/audit/deloitte-uk-annual-report-insights-2015-full-survey.pdf>, p. 2

IASB (2010). Conceptual Framework for Financial Reporting Available at: <http://www.ifrs.org/News/Press-Releases/Documents/ConceptualFW2010vb.pdf>

Fluidsurveys.com, Available at: <http://fluidsurveys.com/survey-sample-size-calculator/>

KPMG (2014), The KPMG survey of business reporting, Available at: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2014/06/kpmg-survey-business-reporting.pdf>, pp. 13 and 16

OFFNews (2013), Available at: https://offnews.bg/news/Interviu_66/Shefatna-Agentciiata-po-vpisvaniyata-Namaliavame-taksite-za-Tar-govsk_267162.html

Random.org, Available at: <https://www.random.org/integers/>

ПЪЛНОТА И СВОЕВРЕМЕННОСТ НА ПУБЛИКУВАНЕТО ...**Приложение 1***Списък на предприятията, включени в изследването*

<i>№</i>	<i>Предприятие</i>	<i>№</i>	<i>Предприятие</i>	<i>№</i>	<i>Предприятие</i>
1	ЗМ България ЕООД	29	Елмарк Индустриес АД	57	Пътища и мостове ЕООД
2	А. Л. Филтър ООД	30	Ембул Инвестмънт АД	58	Рудметал АД
3	Автомагистрала Черно Море АД	31	ЕнерСис АД	59	Сайтел България ЕООД
4	Агроин ООД	32	Жефко България ЕООД	60	Семпекс ЕООД
5	Адидас България ЕАД	33	ЗАД България АД	61	Сензор-найт Индастриъл ЕООД
6	Алта Фармасютикълс ЕООД	34	ЗАД ЦКБ Живот ЕАД	62	Сентилион ООД
7	Амперел ООД	35	Идеал Стандарт – Видима АД	63	Симид София ЕООД
8	Анджелини Фарма България ЕООД	36	Итал Фууд ЕАД	64	СИС Индустрийс ООД
9	Балев ЕООД	37	Кабелкомерс ООД	65	СОК Камчия ЕАД
10	Банка Пиреос България АД	38	Каолин АД	66	София Франс Ауто АД
11	България Ер АД	39	Карелия /България/ ЕООД	67	Стомана-Индъстри АД
12	Ветроком ЕООД	40	Карол Фернандес Миит ООД	68	Строително оборудване ЕООД
13	ВИП Секюрити ЕООД	41	Консулта Темпорари Солюшънс ЕООД	69	Теклас – България АД
14	Водоснабдяване и канализация ЕООД	42	Костенец - ХХИ АД	70	Текстил Логистик България ЕООД
15	ГБС – Инфраструктурно Строителство АД	43	Куминяно Фрут ООД	71	Теси ООД
16	ГБС – Пловдив АД	44	Л' Ореал България ЕООД	72	Техноимпортекспорт АД
17	Главболгарстрой Холдинг АД	45	Лукойл Енергия и Газ България ЕООД	73	Технокороза АД
18	Гласуоркс ООД	46	Медекс ООД	74	ТИ БИ АЙ Банк ЕАД
19	Горене-България ЕООД	47	Монди Стамболийски ЕАД	75	Трансвагон АД
20	Данон Сердика АД	48	Мост Компютърс ООД	76	Тремонд АД
21	Данс Енерджи ООД	49	Нефтохимтранспорт АД	77	Тренквалдер ЕООД
22	Девня Цимент АД	50	НИС Петрол ЕООД	78	УМБАЛ Царица Йоанна-ИСУЛ ЕАД

23	Джи Пи Груп ООД	51	Нова Броудкастинг Груп АД	79	Унипак АД
24	ДЗУ АД	52	Нуртс Диджитъл ЕАД	80	Филип Морис България ЕООД
25	Дунарит АД	53	Петробул БГ ООД	81	Ханиуел ЕООД
26	Дъбово Енерджи ЕООД	54	Пиреос Лизинг България АД	82	Хюлет-Пакард България ЕООД
27	Евромаркет БРД ООД	55	Пристанищна Инфраструктура /държавно предприятие (чл.62,ал.3 от ТЗ)/	83	Язаки България ЕООД
28	Ей Ес Пи ЕООД	56	Промет Стиил АД		

БИЗНЕС УПРАВЛЕНИЕ

Стопанска академия
„Д. А. Ценов“ – Свищов

Година XXVII, кн. 3, 2017

СЪДЪРЖАНИЕ

МЕНИДЖМЪНТ теория

СЪВМЕСТНО СЪЗДАВАНЕ НА СТОЙНОСТ НА ТЪРГОВСКАТА МАРКА ЧРЕЗ ПЛАТФОРМЕНИТЕ КОМПАНИИ

Д-р Боряна Димитрова, доц. д-р Брент Смит,
проф. д-р Трина Ларсен Андра 5

МЕНИДЖМЪНТ практика

ДЕТЕРМИНАНТИ ОПРЕДЕЛЯЩИ РАЗВИТИЕТО НА МЕЖДУОРГАНИЗАЦИОННИТЕ ВЗАИМОТНОШЕНИЯ

Доц. д-р Дариуш Новак 30

ВЛИЯНИЕ НА НАВИЦИТЕ ВЪРХУ УПРАВЛЕНСКИЯ ПРОЦЕС

Ас. д-р Станимир Бернадов Славов 54

СЧЕТОВОДСТВО и одит

ПЪЛНОТА И СВОЕВРЕМЕННОСТ НА ПУБЛИКУВАНЕТО НА ГОДИШНИТЕ ФИНАНСОВИ ОТЧЕТИ НА БЪЛГАРСКИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Гл. ас. д-р Рени Петрова 73

ЗАСТРАХОВАНЕ и осигуряване

ЕКСПЕРТНА ОЦЕНКА НА ЕКОЛОГИЧНИЯ РИСК С ТЕХНОГЕНЕН ХАРАКТЕР –ЕЛЕМЕНТ ОТ ЕКОЛОГИЧНОТО ЗАСТРАХОВАНЕ НА ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ

Доц. д-р Ирена Мишева 93

Редколегия на сп. „Бизнес управление“

Красимир Шишманов – главен редактор, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Никола Янков – зам. главен редактор, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Иван Марчевски, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Ирена Емилова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Любчо Варамезов, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Румен Ерусалимов, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Силвия Костова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Международна редколегия на сп. „Бизнес управление“

Александру Неделеа – Университет „Стефан Велики“, Сучава, Румъния

Дмитрий Владимирович Чистов, – ФГОБУ ВПО Финансов университет при правителството на руската федерация, Москва, Русия

Йоана Панагорец – Университет Валахия, Търговище, Румъния

Йото Йотов – Драксел университет, Филадельфия, САЩ

Махмуд Ел Батран – Университет Кайро, Кайро, Египет

Наталья Борисовна Голованова – Московски технологически университет, Москва, Русия

Татяна Викторовна Орехова – Донецки национален университет, Виница, Украйна

Тадиа Джукич — Университет в Ниш, Ниш, Сърбия

Ян Тадеуш Дуда – AGH Университет за наука и технологии, Краков, Полша

Виктор Чужиков – Киевски национален икономически университет "Вадим Гетман", Киев, Украйна

Дадено за печат на 19.09.2017 г., излязло от печат на 25.09.2017 г.,
формат 70x100/16, тираж 50

© Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов,
ул. „Ем. Чакъров“ 2, тел.: +359 631 66298

© Академично издателство „Ценов“, Свищов, ул. „Градево“ 24

ISSN 0861 - 6604

БИЗНЕС управление

БИЗНЕС управление 3/2017

ИЗДАНИЕ НА
СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ
„Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЦОВ

3/2017

КЪМ ЧИТАТЕЛИТЕ И АВТОРИТЕ НА СПИСАНИЕ „БИЗНЕС УПРАВЛЕНИЕ“

Списание „БИЗНЕС управление“ публикува изследователски статии, методологически и методически разработки и прегледи, рецензии, опит.

1. Обем:

Статии: минимум - 12 страници; максимум – 20 страници;
Прегледи, рецензии, опит: минимум – 5 страници; максимум -10 страници.

2. Депозирание на материалите:

- на хартиен носител и в електронен вид (по E-mail и/или на CD);

3. Технически характеристики:

- изпълнение Word 2003 (минимум);
- размер на страницата - A4, 29-31 реда и 60-65 знака на ред;
- разстояние между редовете 1,5 lines (At least 22 pt);
- шрифт - Times New Roman 14 pt;
- полета - Top - 2.54 cm.; Bottom - 2.54 cm; Left - 3.17 cm; Right - 3.17 cm;
- номерация на страницата - долу вдясно;
- текст под линия - размер 10 pt;
- графики и фигури - Word 2003 или Power Point.

4. Оформление:

- наименование на статията, име на автора, научна степен, научно звание - шрифт Times New Roman, 14 pt, с големи букви Bold - центрирано;
- наименование и адрес на местоработата; телефони за контакти и E-mail;
- резюме на български език в обем до 30 реда; ключови думи - от 3 до 5;
- JEL класификация на публикациите с икономически характер (<http://ideas.repec.org/j/index.html>);
- основен текст (изложение);
- таблиците, графиките и фигурите се вграждат софтуерно в текста (да позволяват езикова корекция и превод на английски). Цифрите и текстът вътре в тях се изписват с шрифт Times New Roman 12 pt;
- формулите се създават с Equation Editor;

5. Правила за цитиране под линия:

При цитиране да се спазват изискванията на **APA Style (American Psychological Association)**, поместени тук: <https://www.uni-svishtov.bg/?page=page&id=71>

Всеки автор носи отговорност за отстояваните идеи, съдържанието и техническото оформление на своя текст.

6. Контакти:

Главен редактор: тел.: (+359) 631-66-397
Зам.-главен редактор: тел.: (+359) 631-66-299
Стилов редактор: тел.: (+359) 631-66-335
E-mail: zh.tananeeva@uni-svishtov.bg ; bm@uni-svishtov.bg
Адрес: Стопанска академия „Д. А. Ценов“, ул. „Ем. Чакъров“ №2, Свищов, България